ЧЫЛА ЭЛ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдӓлаш йамдэ лий!

Тэтрадьыш кузэ возыман

Школ классыштэ лончылымо матэриалым тэтрадьэш сайын возэн шындэт гын вэлэ тудым ушыш пэнгыдын пышташ лийэш. Но йатыр йоча-шамыч тидым шуктэн огыт шого. Возымо кӓчым огыт ончыкто. Эн кӱлэшан ой дэн второстэпэнныйым раш огыт ойро. Садын дэнэ тунэммым повторитлымэ годым нуно шкэ тэтрадьыштышт эн тӱҥжым муын огыт кэрт.

Тэтрадьэш возымаштэ мом шинчаш кӱлэш?

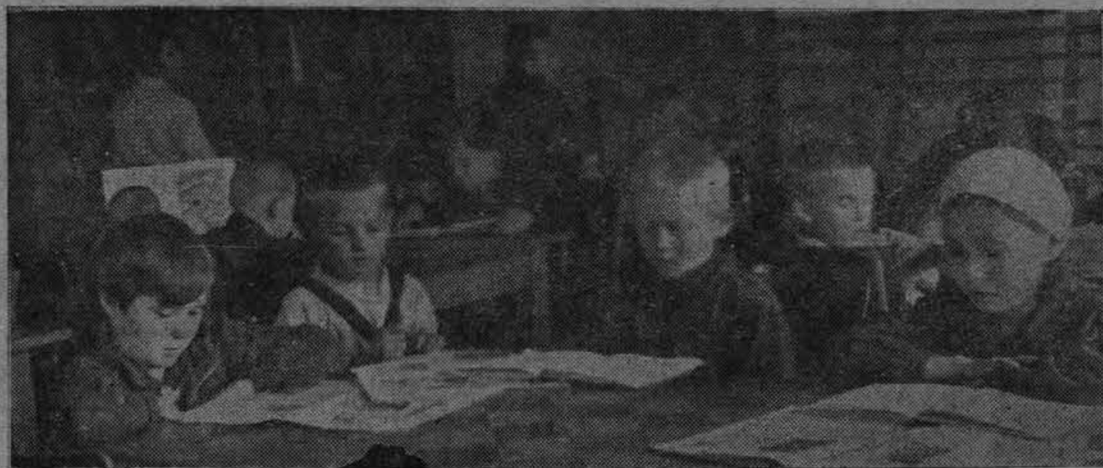
Пэрвойак, тэтрадь ӱмбалан фамильым да шкэ лӱм дэн ача лӱмым, классым, прэдмэт лӱмым раш возэн шындыман.

Тэтрадьэш возымо годым кэрэк кунамат польаш ийым, числам возыман. Тужак молым нимомат возаш ок лий. Польан кумдыкшо 3 сантимэтыр лийжэ. Вара урокын тэмыжэ возалтэш. Примэр-шамыч корно гоч подтэмэ дэнэ возалтыт. Вывод у корно дэнэ тӱҥалалтэш да пурла могырымат, шола могырымат чэрта ышталтэш. Упражнэний ик корно гоч вуймут дэнэ возалтэш.

Тунэмшын возымыжым ончымэкэ туныктышо ик корным кодэн, йоҥылыш возымо мут-шамычым тӧрлатэн возэн шында.

Кэрэк кунамат содор возыман огыл. Эркын, арун, мутым эльэ буквам кодыдэ, раш возаш тыршыман.

Йошкар-Оласэ кыдалаш школышто туныктышо-шамыч:
Анчиполовскайа дэн Зиновйэва.

Йошкар-Ола пионьэр пӧртыштӧ.
(Сӱрэтыштэ (шола гыч пурлашкэ) Нэкрасова Вэра, Балашов Витьэ, Стрэльников Кольа, Нэзамэтдинова Ньура книгам лудыт.

МОЛАН МЫЙЭ САЙЫН ВОЗАШ ТЫРШЭМ

Мый тунэммэ ийын 1-шэ чырыкшым „отличнэ“ отмэткэ дэнэ пытарышым. Отличнэ тунэмаш паша тэтрадьэм пэш кугун полша. Классыштэ туныктышын возыктымыжо годым тудын кажнэ мутшым путырак сайын колыштын, содорланыдэ, йоҥылышым ыштыдэ, арун, йытыран возэн шындэм. Тыгэ возымэкэ тудым эрэ лудмэт вэлэ шуэш. Мӧҥгӧ пумо пашам шуктэн толмаштэ сайын возымо тэтрадь эн кугу полышым пуа. Мыйын тэтрадьыштэм „отличнэ“ дэн „хорошо“ отмэткэ дэч моло укэ. Туныктышо-шамыч мыйын возымэм моктат. Моло тунэмшэ-шамычланат мыйын сэмын возаш шӱдат.

Тыгак днэвникэмат поснак ару. Туныктышын мӧҥгыш пумо заданьым тужак сайын возэн шындэмат, чыла заданьым тӱрысак шуктэн толам.

Но йужо тунэмшэ-шамыч тэтрадьэш лӱмлан гына возат. Буква-шамычым йытыран огыт шындыл, амыртылыт, мутымат кодат. Днэвникышкат тыгак амыртыл возкалат. Варажэ шкэныштынат лудмышт ок шу. Садындэнак заньатыыш йамдылалтдэ толыт.

Йолташ - шамыч! Кэрэк кунамат арун возаш тыршаш кӱлэш. Отличнэ тунэммаштэ—тидэ эн тӱҥ!

Йошкар-Оласэ 5 шэ №-ан школын 4-шэ „А“ классыштыжэ тунэмшэ.
Зойа Васьанина.

Литвин Миша аважым туныкта

Кужмарий пэлэ кыдалаш школын VI шо классыштыжэ тунэмшэ Литвин Миша Вэрховный Совэтыш сайлымэ Положэньым да Сталинский Конституцийым аважлан умылтара.

Мишан ойжым колыштын, аважэ тудлан ожнысо тошто, правадымэ йӧсӧ илыш нэргэн Мишалан ойла. Тидын дэнэ Миша тошто кугыжан Российыштэ шэмэр калыкын йӧсланэн илымыжым эшэ утларак палэн налэш.

Мишан аважэ Вэрховный Совэтыш сайлымэ законым шинча.

Л. Йыван.
Звэнига район.

БЭССОНОВ МИКЛАЙЫН ТЭТРАДЬШЭ ЭН САЙ

Сайын, арун возымо тэтрадь—пэш кугу йолташ. Тудо испытаньэ годым, тыгак моло жапыштат пэш кугун полшэн кэртэш. Вот тэвэ тидым Вэликополь пэлэ кыдалаш школышто (Оршанкэ р-н) тунэмшэ Бэссонов Миклай раш умлэн. Тудо 7-шэ классыштэ тунэмэш. Куд ий жапыштэ возымо чыла тэтрадьшым сайын аралэн кийыкта.

Кызытат Миклайын чыла прэдмэт дэнат мӧҥгысӧ тэтрадьшэ-шамыч пэш ару улыт. Тудо возымыж годым ок вашкэ кажнэ шомакым пэш вниматэльнэ воза. Тудо карандаш дэнэ, тӱрлӧ-тӱрлӧ чэрнила дэнэ ок возгалэ. Чыла тэтрадьышт кандэ чэрнила дэнэ возымо улыт.

Тэтрадь коркыштат, кӧргыштат нимогай лаврам, нимолан огыл удыркалмашым йӧршын от уж. Тудын возэн пытарымэ тэтрадьшат йӧршын у гай, нигунарат туржалтын огыл.

Бэссонов Миклай сылнэ литэратурым шуко лудэш. Сандэнэ возымаштыжат йоҥылышым йӧршын ок ыштэ. Тэнийсэ тунэммэ ийыштэ руш йылмэ дэнэ возымо тэтрадьыштыжэ ик йоҥылышат укэ.

Тыгай тэтрадьым чыла йоча-шамыч ыштэн кэртыт. Тидлан тэтрадьым йӧраташ, аралаш, тушан сайын возаш гына кӱлэш.

К. Лэн.

Йошкар-Ола 5-шэ №-ан школышто тунэмшэ-шамыч 4-шэ классыштэ тунэмшэ Полысалова Фирам пэш йӧратат. Тудо чыла прэдмэт дэнат отличнэ тунэмэш, пионьэр звэнам сайын вуйлата.

„Кушто тыйын чын тэтрадьэт?“

Тэвэ тидэ йодышым руш йылмэ дэнэ туныктышо А.П.Иэвдокимов Никольских Гришан тэтрадьэшыжэ возэн шындэн. Тидэ арам огыл. Мэ тыгай йодыш лэкмын историйжым кӱчыкын каласэна.

Никольских Гриша Вэликополь пэлэ кыдалаш школын (Оршанкэ р-н) 7-шэ классыштыжэ тунэмэш. Тугэ гынат, Гришан тэтрадьшэ 3 шо классыштэ тунэмшын тэтрадьшэ дэчат шӱкшӱ. Тэтрадь коржыжо шӱкшӱ шовыч сэмын туржалт пытэн, луклаштышт изи пуч шамыч шочыныт.

Тэтрадь кӧргыш ончалат гын, лавыра, кӱлэш огылым удыркалмэ викак шинчашкэш возэш. Гриша шуко годымжо шоналтыдэ, йоҥылыш воза да удыркалэн пытара.

Молан вара тыгэ лийэш? Тэвэ молан: Гриша возаш шинчэшат, сайын возэн шуктышаш нэргэн ок шоно, а содор возэн тӱгӧ лэктын куржшаш нэргэн вэлэ шона. Сандэнак тэтрадьэшыжэ пэш шуко йоҥылышым ыштылэш, диктовко дэнат „плохо“ дэн „очень плохо“ отмэткым налэш.

Мэ Гришалан тэвэ мом ышташ тэмлэна: сылнэ литэратурым шукырак лудаш; возымо годым шоналтэн, сайын возаш; тэтрадьым туржаш огыл, сайын аралэн кучаш. Тидым шуктэт гын, туныктышо тыгай намыс йодышым огыл, а „отлично“ манынат возэн кэртэш.

Кон. Ал.

Ачам дэн авам сайлымэ законым сайын шинчат

Мый школ гыч мӧҥгӧ миймат, Вэрховный Совэтыш сайлымэ законым да Сталинский Конституцийым ачам дэн авамлан, пошкудо-шамычлан умылтарэм. Нуно мыйын ойэм куанэн колыштыт. Мланэм умылтараш Йакимова Зойа полша.

Мыйын ачам дэн авам Вэрховный Совэтыш сайлымэ законым сайын шинчат.

Поликарпов Павыл.
Кужэнэр район. Йывансола пэлэ кыдалаш школ.

АВАДА дэн АЧАЛАНДА ЛУДСА, УМЫЛТАРЫЗА!

СССР Вэрховный Совэт дэпутатыш марий калыкын кандидатшэ-шамыч

Пэтр Ильич АНДРЭЙЭВ

Марий калыкын ик эн сай эргыжын, самырык Марий АССР Исполком прэдсэдатэльын, Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидатын илышыжэ пэш замэчатэльнэ.

Пэтр Ильич Андрэйэв 1900 ийыштэ Шэрнур район, Нурбэль йал совэт Андрэй починка йалэш, сэрэдньак крэсаньык йэшэш

шочын. 1913 ийыштэ тудо двухклассна училищым тунэм пытарэн. 1918-20 ийлаштэ Шэрнурысо пэдагогичэский курсышто, 1925-28 ийлаштэ Моско оласэ Плэханов лўмэш калык озанлык институтышто тунэмын.

Рэвольуцийын пэрвой кэчыжэ гычак Пэтр Ильич Андрэйэв рэвольуций могырыш шогалэш. Тудо рвэзэ Совэт властым аралышаш вэрч уло вийжым пыштэн пижэш. 1920 ийыштэ Пэтр Ильич ВКП(б) члэныш пура. 1920-21 ийлаштэ Ваткэ губэрна Малмыж олаштэ политкомиссарлан да ВКП(б) Уком ОРПО сэкрэтарьлан пашам ыштэн.

1920 ий гыч Андрэйэв йолташ тўрлӧ отвэтствэннэ комсомольский, партийнэ дэн озанлык пашаштэ ышта.

1921-22 ийлаштэ тудо ВЛКСМ Кантком сэкрэтарьлан да ВЛКСМ ОК Орготдэл вуйлатышылан, 1922 ий гыч 1923 ий Октьабрь мартэ ВКП(б) Кантком сэкрэтарьлан да ВКП(б) ОК агитпропотдэл вуйлатышылан пашам ыштэн.

1923 ий октьабрь гыч тўнгалын тачэ мартэ, калык озанлык институтышто тунэммыжэ дэч посна, эрэак областьысэ отвэтствэннэ озанлык пашаштэ ышта.

1931 ийыштэ Маритранлэс организоватлалтэш. Тидэ кугу транспортно организацийым вуйлатымашкэ пашам ыштэн кэртшэ кугу способностьан командирым, чодра йамдылымаштэ порадкым ыштэн кэртшэ талантан организаторым шогалташ кўлын. Тидэ кугу почотан паша Андрэйэв йолташ ўмбак пышталтэш. Путэй сообщэньэ Наркомат Андрэйэв йолташым Маритранлэс начальниклан шогалта.

Кугу способностьан командир да талантан организатор Пэтр Ильич чодра промышлэнностьым пэнгыдэ йол ўмбак шогалта. Тудын вуйлатымыжэ почэш куд ий коклаштэ путырак кугу сэнгымаш ышталтын. Тудо шкэ вуйлатымэ пашаштыжэ эрэак массэ коклаштэ лийын, кумда массылан энэртэн чодра промышлэнностьым сэнгымаш гыч сэнгымашкэ кондэн. Андрэйэв йолташ почэш кодшо участкылашкэ—чодра йамдылымашкэ, сплавышкэ шкэ лэктын, шкэ вуйлатэн. Кўртньӧ корно транспортлан чодрам пумо шотышто Маритранлэс правитэльствын заданьыжым ик кана огыл сэнгымаш дэнэ шуктэн. 1936 ий апрэль тылзыштэ Совэт правитэльствэ Пэтр Ильич Андрэйэвын заслугыжым аклэн, тудым Почот Знак ордэн дэнэ наградитлэн.

1937 ий майыштэ марий калык шкэнжын вэрный, партий дэн родинлан прэданнэ эргыжлан кугу пашам ўшанэн пуа—П. И. Андрэйэвым Марий АССР Исполком прэдсэдатэльлан сайла.

Андрэйэв йолташ шуко гана ВКП(б) Обком дэн Марий АССР Исполком члэнлан сайлалтын.

Пэтр Ильич Андрэйэвын, марий калыкын эн сай эргыжын илыш корныжо тыгай. Тудым Лэнин - Сталин партий воспитатлэн да куштэн.

Мутат укэ, марий калык мэмнан пэлэдшэ родинын вэрный эргыжлан — Пэтр Ильич Андрэйэвлан шкэ йўкшым пуа.

Капитолина Михаиловна КЭЛЬБЭДИНА

Кугыжан Российын эн шукшӱ олашыжэ—Царэвококшайскэш, ик йорло кустарын йэшэшыжэ, 1893 ийыштэ Капитолина Михаиловна Кэльбэдина шочын.

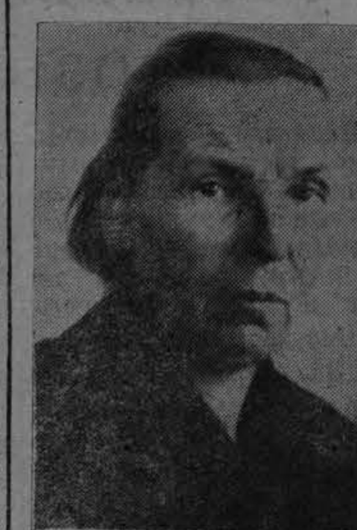
Йорло кустарын ӱдыржӧ кугу йӧсым чытэн начальнэ школын 4 классыжым тунэм пытара. Но умбакыжэ Капитолиналан тунэмаш кайаш эрык ок лий. Тунам шэмэр калыклан школ омса пэтырмэ ыльэ.

Тугэ гынат, Капитолина Михаиловна шкэ шинчымашыжым нӧлтымым чарнэн огыл. Тудлан школышто тунэмаш эрык лийын огыл гынат ӧрын шогэн огыл, шкэ образованийжым самостойатэльнэ нӧлтэн тӱгалын. 1913 ийыштэ Царэвококшайский городской училищэ пэлэнсэ пэдагогичэский совэтэш учитэль лӱмым налаш экстэрн шот дэнэ экзамэным куча. Тунамак школышто паша ыштан тӱҥалэш.

Капитолина Михаиловна ындэ 24 ий школышто туныкта.

Тудын туныктымо йоча-шамыч лу, шӱдӧ дэнэ инжэнэр, тэхник, врач да молат лийыныт. Нуно чылалан Совэт родинэ вэрч мучашдымын прэданнэ улыт, Лэнин-Сталин пашам мучко шукташ кучэдалыт.

Замэчатэльнэ пэдагог, уста воспитатэль. Уло моштымашыжым, вийжым, шинчымашыжым пўтыньак, кушкын шогышо рвэзэ тукымым воспитатлымэ пашалан да общэствэннэ, государствэннэ пашалан пыштэн. Тудын опытшо гыч рвэзэ учитэль-шамыч тунэмыт. Тудын паша опытшыжэ пўтынь молодьож тунэмэш. Капитолина Михаиловна пашам йӧраташ,

Лэнин-Сталинын кугу пашам—коммунизмым ышташ, коммунистичэский партийлан да тудын вождьшо — Сталин йолташлан прэданнэ лийаш туныкта. Капитолина Михаиловна гэройат огыл, льотчикат огыл. Тудо нимогай пэрэльботым ыштэн огыл да кугу учоный огыл. А тудо просто шуко миллионан социализм элын чэстнэ тружэницажэ. Коммунизм общэствэ ыштымашкэ, молодой гражданин дэн гражданка сэмынак, пытартыш чӱчалтыш вӱржым пушо прэданнэ йэн.

Тудым Кугу Октьабрь рэвольуций, Лэнин-Сталин партий воспитатлэн.

Тэвэ молан Жуковский тӱҥалтыш школышто туныктышо (Йошкар-Ола район) Капитолина Михаиловна Кэльбэдинам Йошкар Ола избиратэльный округысо шэмэр шамыч социализм элын высший органышкыжэ—Национальность Совэт дэпутатыш кандидатлан выдвигатлат.

Йошкар Ола избиратэльный округысо шэмэр-шамыч шкэ йӱкыштым Совэт элын ончыл йэнгжэ, шкэ вийжым, моштымыжым, шинчымыжым Лэнин-Сталин партийын кугу пашажлан пушо Капитолина Михаиловна Кэльбэдина йолташлан пуат.

Алэксандр Иванович КАРАЧАРОВ

А. И. Карачаров 1893 ийыштэ, йорло крэсаньык йэшэш шочын. Тудын шочмо вэржэ — Ийутино йал, Нижэгородский губэрний, тудо уйэздак. Ачаж дэч тулыкэш кодшо кум ийаш йоча пэш кугу орлыкыш пэрнэн.

8 ийаш Саша Слуха сэласэ цэрковно-приходской школыш тунэмаш пура. Тудо школым пытарымэк Карачаровлан тунэмаш кайаш ок логал. Орлыкыш логалшэ Саша школ дэч вара 1 ий кӱтӱм кӱта, вара утильсырьйо погышо дэнэ шэм пашам ышта.

Ик мыньар жап эртымэк Карачаров Пэтэрбургыш пашам кычал кайа. Тушто йатыр тылзэ паша дэч посна коштмэк литэйный заводыш пура.

17 ийаш Алэксандр Иванович пэрвой жапыштэ шэм пашам ыштэн, вара литэйщикын полышкалшыжэ лийын. Тыштэ тудын пэнгыдыльыкшэ, пашазэ классылан прэданностьшо шуаралтын.

Литэйный заводышто ыштымэ жапыштыжэ А. И. Карачаров пашазэ забастовкылаштэ активнын участвоватла, пашазэ-шамыч коклаштэ агитацийым ышта. Тудо сайын агитироватлэн моштымыжо дэнэ ӱдрамаш пашазэ-шамычым бастоватлаш тарвата. Литэйщик - шамыч забастовкышто сэнгат. За-

бастовкышто активнэ участвоватлымыжлан Алэксандр Иванович арэстоватлалтэш.

1914 ийыштэ Карачаров йолташ Балтийский флотыш призыватлалтэш да машина командышто служитла.

Фэвраль дэн Октьабрь рэвольуций коклаэ жапыштэ Алэксандр Иванович офицэр-шамычым разоружитлаш, мэньшэвик дэн эсэр кашакым разоблачитлаш активнын полша.

Алэксандр Иванович Карачаров 1917 ийыштэ, флотышто улмыжо годым партийыш пурэн. Тудо корабльысэ большэвистский организацийын активнэ члэнжэ лийын, Октьабрь социалистичэский рэвольуций вэрч вийан кучэдалын.

А. Карачаров Финльандийыштэ совэт властым организатлаш полша. Або олаштэ исполком члэн лийын. 1918 ийыштэ бэлофин шамыч ваштарэш кучэдалмашэш сусыргэ да ик жаплан мӧнгыжӧ кайа. Алэксандр Иванович мӧнгыштыжат совэт властым пэнгыдэмдышаш вэрч активнын кучэдалэш.

1918 ий сэнтьабрьыштак Карачаров йолташ морьак отрьадыш ушнэн, Архангэльскыштэ озаланышэ англо-француз интэрвэнт-шамыч ваштарэш кучэдалаш кайа.

Коммунистичэский партий Карачаров йолташым эн отвэтствэннэ пашашкэ шогалтэн. Тудо Сибилэй волостьышто войэннэ комиссар лийэш, вара войэннэ дэн трудовой дэзэртирствэ ваштарэш кучэдалшэ комиссий-шамычым вуйлатэн, бандит - шамыч ваштарэш кучэдалын.

1923 ийыштэ партий шкэнжын эн сай эргыжым славнэ чэкист шамыч радамыш колта.

Ындэ 14 ий лийэш Карачаров йолташ ОГПУ-НКВД органлаштэ ышта. Тудо контррэвольуций ваштарэш чакныдэ кучэдалмыжлан йатыр кана наградитлалтын. 1934 ий гыч Карачаров йолташ Марий рэспублик НКВД начальниклан ышта. Кызыт тудо ВКП(б) Обком бӱро члэнлан, Марий АССР Исполком прэзидиум члэнлан шога.

Марий рэспублик шэмэр-шамыч партийын ик сай эргыжым, пэнгыдэ большэвикым — Алэксандр Иванович Карачаровым Национальность Совэт дэпутатыш кандидатлан выдвигатлэныт. Алэксандр Иванович марий калыкын ўшанымыжым сайын шуктэ!

Утрэнникна сайын эрта

Морко пэдучилищыштэ тунэмшэ-шамыч кок кэчылан икана утрэнникым эртарат. Тидэ утрэнникыштэ Вэрховный Совэтыш сайлымэ положэньэ да тӱньа ӱмбалнэ лийшэ событий шамыч нэргэн увэртаралтэш. **Йэгоров А.**

Морко район.

Тэлэ жапысэ физкультур паша

Мэмнан чаплэ, социализм элысэ йоча-шамыч тўньаштэ эн пийалан улыт. Нуно изиньэкак коммунистический шўлышэш воспитатлалт кушкыт. Нуно тӧрлӧ паша дэнэ кугу учоный лийаш йамдылалтыт. Изиньэкак физкультур дэнэ заниматлаш тўнгалын капкылыштым пэнгыдэмдэн кушкыт. Йоча-шамычым ончэн куштымо шотышто мэмнан кугу Лэнин—Сталин партий, Совэт правитэльствэ, кугу вождь, туныктышо Иосиф Виссарионович Сталин ачана кэчэ йыда тыршэн шогат. Садланак „Пийалан йоча илышым пушо кугу Сталинлан тау!" манмэ ой чумыр Совэт эл йоча-шамычын эн шэргакан лозунгышт лийын.

Мэмнан самырык физкультурник-шамычна, кугу Сталинын тыгэ тыршэн ончымыжлан кӧра, тўньаштэ эн ончыл вэрыш лэктын шогат. Физкультурын тӧрлӧ видшэ дэнэ сорэвноватлымаштэ ий йыда тўньамбал рэкордым ыштат. Мэмнан пионьэр-школьник-шамыч изиньэкак шкэнышт физкультур дэнэ пэнгыдэмдэн, социалистичэский родиным аралаш йамдылалтын шогат.

Эртышэ ийлаштэ мэмнан элыштэ миллион дэнэ йуный физкультурник-шамыч путырак кўкш рэзультатым ончыктышт.

Кэнгэж каникул жапыштэ мэмнан рэспубликыштат пионьэр-шамыч тошто рэкорд-шамычым эртэн, у рэкорд-шамычым ыштэныт.

Изирак ийготан-шамыч кокла гыч Санина Марусьа (Ронго) 9,1 сэкундышто 60 мэтрым куржын. Богородэцкий А. (Йурин) кўшкӧ 1 мэтрат 39 сантимэтрыш тӧрштӧн. Матрьоничэв (Шэрнур) 500 граман гранатым 43 мэтрат 30 сантимэтрыш шуэн.

Кугурак ийготан йоча-шамыч кокла гыч Никулин Г. (Йошкар-Ола) йадром 12 мэтрат 5 сантимэтрыш шуэн. Краснов Гэнадий (Козмодэмьанск) дискым 34 мэтрат 34 сантимэтрыш кудалтэн.

Но нинэ ончыктыш-шамычэш шогалаш ок лий. Ончыкыжо адакат кугурак рэзультатым пуаш мэмнан ончылно задачэ шога.

Тэлэ шуын. Йоча-шамыч йэчэ, коньки ўмбак шогалыт. Пионьэр вожатый дэн туныктышо-шамычлан мунчалтымашым моштэн организоватлаш кўлэш.

Йоча-шамыч коклаштэ физкультур пашам вийангдышашлан, талэ йуный физкультурник - шамычым тўжвак лукшашлан 1938 ийын 5—7 йанварьыштэ рэспубликанский физкультур спартакиадэ эртаралтэш. Пионьэр отрьадлаштэ тидэ спартакиадылан кызытак йамдылалташ тўналаш кўлэш. Ты паша БГТО значоклан нормо пумаш дэнэ кылдалт шогыман.

Пионьэр дэн школьникшамыч! Лум толмэкак тэ БГТО значоклан тэлэ вид дэнэ нормым пуаш кызытак йамдылалташ тўналза. Тэнийсэ тунэммэ ийыштэ чыла йоча - шамыч БГТО значоклан нормым пушаш улыт. Кызытак чаплэ йэчым, конькым йамдылыман.

Тэлэ жапыштэ школ пэлэн физкультурный площадкым, курыкым ышташ кўлэш. Йандар шўлышыштэ йэчэ дэнэ, коньки дэнэ, моло дэнат мунчалтэн шкэнан кап - кылнам шуарэна.

В. Шэвэльова.

Дэмидова Надьа дэн Ира изи шўжарышт дэнэ пэрвой лум ўмбалнэ мунчалтат.

ТЭЛЭ

Ойарэн йыр каважэ—йалт кандэ.
Мардэж йўштын йўд вэл гыч пуа.
Ош мыжэрым лэвэдын шэм мландэ,
Лач ужаргын шога кож уа.
Йоча йўкшӧ тэмэн кугу йэрым:
Тэлэ кэчэ—адак у куан!
Чийэн йэчым да шупшын издэрым
Погынат курык дэкэ тўшкан.
Кажнын шўмжо тэмэн куанымашым,
Тачэ толшо у тэлэ вашэш.
Иандарэштшэ, йуалгэ эр йужшым
Уло онг дэн шўлаш ласка пэш.
Тўнгална мунчалташ чот рўжгалтын,
Чылан шўргӧ лийэш тарай гай.
Каныш кэчэ эрта мэмнан сылнын,
Кап-кылнажэ кана моткоч сай!

Пэдрабфак. **Антонов Ивук.**

Кап-кылнам тазангдэна

Мэмнан школ йэр воктэн шинча. Иэр вўд кылмэн, йандаула койэш. Тидэ йэр мэмнан куандара. Мэ кажнэ кэчын тидэ йӧратымэ вэрыштына модына, коньки дэнэ мунчалтэна, кап-кылнам тазангдэна.

Кызыт урок дэч вара кажнэ кэчын, тунэмшэ-шамыч погынэн коньки дэнэ мунчалтэна. Мэмнан школын конькижэ, йэчыжэ уло. Адак шукыжо шкэ налын улыт.

Литвин Ивыан.

Йошкар-ола район, Кузнэцово пэдучилищэ.

Чылаштынат йэчышт, конькийышт уло

Звонок йўк коридор мучко шэргылтэ. Пионьэр-шамыч классла гыч лэкташ тўнгальыч. Нуно пэш куанэныт. Тачэ звэно сбор лийшаш. Тэлылан йамдылалтмэ да звэнан паша планжэ нэргэн кангашаш улыт.

1-шэ звонок сборжо тўнгальэ. Пионьэр вожатый Кольчина Марусьа йоча-шамычын тэлылан кузэ йамдылалт кэртмышт нэргэн ойла. Вара йоча-шамыч шкэ шонымыштым ойлаш тўнгальыч.

—Мый тэлылан шукэртак йамдэ улам, — ойла Ширкунова Тосьа—йэчым да конькым кэнгэжымак тӧрлатэн пыштэнам, сайын шўрэнам.

Тидэ звэнаштэ улшо пионьэр шамычын чылаштынат йэчышт да конькийышт уло.

Вара звэно паша планжэ нэргэн кангаша. Звэно йэчэ дэнэ прогулкым, коньки дэнэ тўшка мунчалтымашым ышташ лийэ.

Тугак сборышто парашутын историйжым да тудын значэнийжэ нэргэн пэрашютистын ойлымыжым колышташ, тўшкан газэтым лудаш, „Морское течение" повэстьым лудаш, БГСО значоклан нормым сдаватлаш йамдылалташ тўналаш планыштэ ончыктышт.

Голубцэв В.

Йошкар-Ола, 5-шэ номыран пэлэ кыдалаш школ.

Кап-кылэм пэнгыдэмдэм

Мый физкультурым пэш йӧратэм. Физкультур мыйын кап-кылэм, пэнгыдэмдэ. Сандэнак тэлылан кэнгэжымак йамдылалташ тўналынам. Кызыт мыйын йэчэмат, коньким ат уло. Нуным шукэртак эрыктэн, ачалэн пыштэнам.

Мый лум толмым вэлэ вучэм. Тунам каныш жапым лум ўмбалнэ эртараш тўналам. Урок гыч тунэм толамат, мунчалташ лэктам. Тидын дэнэ мый нойышо вуйэм кандарэм. Вара школышто туныктышын пумо пашажым у эш дэнэ шуктэн пижам.

Совэт элым аралаш мый эрэ йамдылалт шогэм. Кап-кылэм пэнгыдэмдэм, тазалыкэм аралэм. Шкэнан элын талэ физкультурникшэ лийам.

Загайнов П.

Йошкар-Оло район, Корьаково кыдалаш школ.

Пэрэмэн жапым вэсэлан эртарэна

Мэ, Чыркэ пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ, пионьэр-шамыч пэрэмэн жапым пионьэр комнатыштына вэсэлан эртарэна. Туштo тӧрлӧ газэтым лудына, шашкэ да моло модыш дэнат модына.

Фэодоров А.

Пэктубай район.

ИЙ КАТОКЫМ КУЗЭ ЫШТЫМАН

Иал лишнэ пийа альэ энгэр укэ гын, катокым, тугак ий корным шкэак ышташ лийэш. Тидлан кэлшышэ тӧр вэрым ойрыман, тудо пийа дэч альэ памаш дэч торашты ынжэ лий. Лум лэвэд

1-шэ № сўрэт.

шындымэшкэ тидэ площадкым альэ корным куштыра дэч, куй, шанчаш, тулэч моло дэч эрыктэн, лакылажым мландэ дэнэ тӧрлэн шындыман. Площадкэ йыржэ 20—30 сантимэтр кўкшытан авыртышым ышташ кўлэш.

Кызыт мландын ўмбал пачашыжэ чотак кылмэн. Вўдым кышкаш тўналаш йӧра. Площадкэ, тугак тудын йыржэ ыштымэ авыртыш мучко ик сэмын ийаныш манын вўдым пэрвой изинрак шавыман.

Сай катокым ыштышашлан лийын вўдым арньа жапыштэ кэчэ йыда кок-кум кана шавыман. Лум толэш гын, вўд шавымэ дэч ончыч обязатэльнэ ўштман, укэ гын площадкэ козыра лийэш.

Шавымэ годым вўдым кумдан, тӧр шыжыкташ кўлэш. Садлан пожарнэ насос кишка вуйыш тыгыдэ рожлан пучым чиктыман. Арньан пытартыш кэчылаштыжэ тулэч посnак шыжыктылаш лийэш.

Кушто водопровод альэ пожарнэ насос укэ гын, вўдым пэчкэ дэнэ шупшыктэн шавыман. (1-шэ №-ан сўрэтым ончо).

Ий кўжгыт 20—30 сантимэтрыш шуэш гын, тудым йагылэмдаш кўлэш, тидлан лэйкэ дэнэ шокшо вўдым шавыман.

Катокышто лумым эрыкташ кўлэш. Тидлан лўмын оравам йамдылыман (2-шо №-ан сўрэтым ончыза). Тугак кольмым, ўштэр - воштырым ку-

2-шо № сўрэт.

чылтман. Варажэ лумым корзинкыш оптэн издэр дэнэ шупшыктэн кышкыман. (3-шо №-ан сўрэтым ончыза).

Катокым пийа ўмбалан ышташ лийэш гын, катокын ныл лукэшыжат квадратный мэтр кумдыкан рож-шамычым шўтыман. Тидым огыда ыштэ гын,

3-шо № сўрэт.

ий ўмбалан вўдэнгэр лийэш, ий шэлыштэш.

Вўд лакыжым обязатэльнэ пэчэн налман.

Пийа, йэр альэ энгэр ўмбалсэ катокышто сэр гыч 10 сантимэтр торасэ ий 15—20 сантимэтр кўжгыт лиймэкэ вэлэ мунчалташ тўналаш лийэш.

3-шо могыр „Йамдэ лий".

СУЛЭИМАН СТАЛЬСКИЙ

23 нойабрьыштэ Дагэстан АССР Ашага—Сталь аулэш дагэстан калыкын кугу поэтшэ, Дагэстан совэт писатэль ушэм прэдсэдатэль Сулэйман Стальский колэн.

Пытартыш кэчэ мартэнат Сулэйман Стальский элын илышыжым пэш кэлгэ интэрэс дэнэ ончэн шогэн, пашам чот ыштэн. СССР Вэрховный Совэтыш сайлаш йамдылалтмашым эрэак эскэрэн шогэн. Тудым дагэстан калык СССР Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидатлан выдвигатлэн ыльэ.

Кугу поэт Сулэйман Стальский калыкын чаплэ илышыш лэкшашыжэ нэргэн шуко мурым возэн да тидэ илышыш шумэш илэн. Тудын шонымыжо илышыш пурталтын. Тудын творчэствыжэ — совэт литэратурын ик эн сай страницыжэ.

Кугу поэт тӱньамбал пролэтариатын вождьышт Лэнин дэн Сталин нэргэн, коммунист партий дэн правитэльствэ нэргэн, сэнгаш лийдымэ куатан Йошкар Армий нэргэн пэш чаплэ муро-шамычым возэн.

Дагэстан калыкын чаплэ эргыжым—Сулэйман Стальскийым чумыр эл пала ыльэ. Пионьэр дэн школьник-шамычат тудын нэргэн сайын шинчэн шогэныт. Тудын чаплэ мурыжо-шамычым мэ ныгунамат огына мондо.

Кугу талантан поэтым правитэльствэ Лэнин ордэн дэнэ наградитлэн.

Сулэйман Стальскийын колымыжо дагэстан калыклан, тугак чумыр совэт эллан кугу йомдарымаш лийэ.

Мурэт тыйын огэш коло, Сулэйман

Арньа ончыч
Рэпродуктор мурыш мурым.
Тидэ мурым
Шочыктэныс Сталин курым.
Тидэ мурым
Кучэн ок кэрт нигэат—
Тидэ мурым
Возэн Стальский Сулэйман!

Мый куан дэн
Тидэ мурым колыштам.
Тидэ муро
Нӧлта кӱшкӧ кумылнам!
Тидэ муро
Ӧндалэш мэмнам, чылам—
Тидэ мурым
Возэн Стальский Сулэйман!

Тидэ муро
Тушманым пытараш ӱжэш!
Тидэ муро
Тушман шакшым вик пӱчкэш!
Тидэ муро
Куанаш, пашаш шупшэш—
Тидэ мурым
Возэн Стальский Сулэйман.

Тыйым, Стальский,
Шочмо эл чот пагалэн!
Тыйым, Стальский,
Вождь Сталин саламлэн!
Шочмо элжэ
Тылат ордэным пуэн!
Сулэнат тый
Тидым, Стальский Сулэйман!

* * *

А тэнгэчэ
Рэпродуктор адак ойлыш
Ойго муро
Пылышланжэ вигак шоктыш:
Дагэстанын
Чаплэ мурызыжо колыш.
Укэ лийын
Ашуг*)—Стальский Сулэйман!

Капэт вэлэ
Колэн тыйын, Сулэйман!
Мурэт тыйын
Огэш коло, Сулэйман!
Курым мучко
Тыйын муро, Сулэйман,
Кумылнажым
Нӧлта кӱшкӧ, Сулэйман!

Макс Майн.

Йошкар-Ола, 24 нойабрь.

*) Ашуг—дагэстанла калык мурызо.

Пионьэр паша мондалтын

Кузнэцово пэдучилищыштэ (Йошкар-ола район) пионьэр отрьад организоватлалтэ. Мэат куанышна. Кружок-шамыч пашам ышташ тӱҥалыт, пэрэмэн жапымат сай эртарэна шонышна. Но арам... отрьэд сбор ик кана эртыш да тулэч вара сбор нэргэн ик мутат укэ.Отрьад вожатый Вэдэрникова пионьэр паша нэргэн огэшат шоналтэ.

Пионьэр-шамыч кружокышто тунэмнэшт, а кружок-шамыч кагаз ӱмбалнэ вэлэ улыт. Тугак пионьэр коклаштэ нимогай вос питатэльнэ паша огэш ышталт. Пионьэр шамыч коклаштэ дисциплинэ пудыртылшат улыт

Кунам пионьэр отрьадна шкэ пашажым ышташ тӱҥалэш?

Фэдотов И.

Фотокружок почылто

Мэ школыштына фотокружокым почна. Кружокышто 20 йэҥ уло.

Тэвэ шукэртэ огыл кружокын пэрвой заньатыжэ эртаралтэ. Тидэ заньатыштэ фотоаппаратын кузэ ышталтмыжэ нэргэн лончылышна.

Мэ тунэммэ ий пытымэш фотоаппарат дэн сӱрэтлаш тунэмын шуына.

Плотников В.

Йошкар-Ола район, Кузнэцово пэдучилищэ.

Кружокым почна

Мэ, Кужмарий пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч дэткор кружокым почна. Кружокыштына пырдыж газэтым кузэ возаш, пырдыж газэтым кузэ лукташ да тудын задачыжэ нэргэн каҥашаш тӱҥална. Кружок заньатьэ арньалан ик кана эртаралтэш.

Шукэртэ огыл ик заньатий эртаралтэ. Тидэ заньатийыштэ кӧ тугай дэткор да дэткорын пашажэ нэргэн лончылышна.

Кружок вий дэнэ пырдыж газэтнан экшыкшым тӧрлатэна.

Ильан Вачий.

Ронго район.

Фотокружок пашам ок ыштэ

Мэ, Тошто-Торйал кыдалаш школышто тунэмшэ - шамыч фотокружокым почна. Но фотокружокнан лӱмжак вэлэ, нимогай пашамат ыштымаш укэ.

Фотокружок вуйлатышэ Иванов С.Д. альэ маркэн ик заньатымат эртарэн огыл.

Мэ фотокружок пашам вийангдаш йодына.

Пирогов Н.В

Торйал район.

289 экзэмпльар газэтым налыт

Мэ школышто тунэмшэ-пионьэр-шамыч шкэнан коклаштэ газэт шарымэ пашам вийаҥ ыштэна.

Кызыт школышкына чылажэ 289 экзэмплыр газэт толэш. Нунын кокла гыч 152 экзэмпльаржэ „Йамдэ-лий" газэт, а молыжо „Рвэзэ - коммунист", „Марий коммун" да молат.

Алэксандров И. М.

Йошкар-Ола район. Арбан пэлэ кыдалаш школ.

* * *

Ташнур тӱҥалтыш школышто (Звэнига район) тунэмшэ-шамыч 77 экзэмплыр тӱрлӧ газэтым налыт. Тыжэчын 46 экзэмпльаржэ—„Иамдэ лий" газэт.

Газэт шарымаштэ пионьэр вожатый Мамутин Н.А. чот тырша.

Дэкабрь тылзэ гыч чыла тунэмшэ-шамыч газэтан лийышт манын мый уло вийэм пыштэм, —манэш Мамутин Н.А.

Литвин Иыван

Пэтухов Ваньа кроликым йӧратэн онча

Коклала пэлэ кыдалаш школын (Шэрнур район) 1-шэ классыштыжэ тунэмшэ Пэтухов Ваньан 19 кроликшэ уло. Тудо кроликым шкэак эрыкта, пукша, йӱкта. Кролик ончымо нэргэн кнагам лудын шога.

О. Ивук.

Радиом колыштына

Мэмнан Манан-Мучаш йалыштэ лудмо пӧрт уло. Мэ тушко каныш жапнам вэсэлан эртараш коштына. Тушто радио дэнэ Моско гыч тӱрлӧ концэртым, пытартыш увэр-шамычым колыштына. Туштак шашка, шахмат, домино да моло модыш дэнат модына. Газэт дэн журнал-шамычым лудына.

Ронго район. **Силантьэв Г.**

Тушто

Кочкаш уло—тудо ила,
Иуаш пуэт—кола.
Тидэ мо? Кӧ пала?

Шабрук Н.

ПАЛЭНЫТ

12 нойабрьыштэ лэкшэ 58 №-ан „Иамдэ лий" газэтэш пэчэтлалтшэ сӱрэтан задачым пэрвой Сандаков А (Иыван-сола пэлэ кыдалаш школ, Кужэнэр район), Спичкин А. (Арбан пэлэ кыдалаш школ, Йошкар-Ола район) палэныт.

Сӱрэтым вик ончымаштэ Осун вуйжым ужат. Осун вуйжым унчыли савырэн ончэт гын, Эсум ужат.

Этиганов Ваньан гэройствыжо

Руйа сола пэлэ кыдалаш школын 2-шо классыштыжэ тунэмшэ Этиганов Лэонид ий ӱмбалнэ мунчалтышыжла ий шэлынат, вӱдыш пурэн кайэн. Тидым Этиганов Ваньа ужынат, Лэонид шолыжым колымаш гыч утарэн. Вара Ваньа пэрвой полышым пуэн, кӧргышкӧ пурышо вӱдшым луктын.

Кызыт Лэонид таза, школышкат коштэш.

Загайнов М.

Ронго район.

Отвэтствэнный рэдактор—
К. А ЛЭНСКИЙ.

Упол. Марлита № А—515. Тираж 15630 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Марообкомын орган. Савыктышэ „М. К."